

VLASTNÍ PLODNOST BÝKŮ

Ekonomika chovu skotu je podmíněna celou řadou faktorů měřitelných svými náklady a výnosy. Mezi nejvýznamnější patří reprodukce stáda. O tu ve faremní praxi usiluje celý tým lidí - zootechniky a ošetřovateli počínaje, inseminacími techniky a specialisty na ultrazvuk pokračuje, veterinářem konče. Jedná se o činnost, která je časově velmi náročná, každodenní, vyžadující přesnou evidenci a zkušenosti. Jedná se tedy již o systémovou záležitost. I relativně krátkodobý výpadek v reprodukci přináší problémy v obratu stáda. Náprava je buď dlouhodobá či stojí další peníze. Především je ale vždy nutné co nejdříve najít příčinu problému a řešit ji.

Farmaceutické firmy dlouhodobě vyvíjejí přípravky a metody, které umožňují načasování říje a skupinovou, "kontrolovanou" inseminaci. Synchronizační metody jsou náročné nejen organizačně, evidenčně a časově, ale i finančně. Nejsou samospásné a nemají vždy zaručený efekt. V praxi existují i podniky, které přechod k řízené reprodukci, na doporučení různých cestujících poradců, nezvládly a následně se jim reprodukce napak zhoršila, o zvýšených nákladech nemluvě. Samotná synchronizace může pomoci např. tam, kde jsou podmínky vnějšího prostředí na solidní úrovni, ale vzhledem k velikosti stáda je (při dnešní organizaci práce na farmách) z různých důvodů obtížné vyhledat plnohodnotné říje.

KDO MŮŽE ZA PROBLÉMY?

Učili jsme se, že březost je výsledkem tří navzájem se ovlivňujících faktorů - podmínek vnějšího prostředí (96%), reprodukční způsobilosti plemence (3%) a oplodňovací kvality býka, resp. jeho ID (1%). Tento poměr platí dodnes, nelze jej ale paušalizovat. Jalová plemence (např. neprůchodnost vaječníků) nezabřežne ani při fantastických podmínkách vnějšího prostředí a plnohodnotném spermatu. Dobré podmínky a zdravá plemence nezaručí březost, pokud dojde k inseminaci znehodnoceným semenem. Oba uvedené případy se v praxi vyskytují spíše okrajově oproti variantě, kdy je sperma v pořádku, ale reprodukční schopnost plemence je narušena podlimitními podmínkami vnějšího prostředí.

Dopadne-li vyšetřování březosti dobře, jsou všichni spokojeni. Dopadne-li špatně, hledají se příčiny. Užitekost či složky víme rychle, diagnostiku březosti až se značným časovým odstupem od inseminace. Do jaké míry lze ještě přesně najít, kde se stala chyba?

V reprodukci, jako multifaktoriální záležitosti, jen obtížně. Odchov od porodu do prvního zapouštění, výživa (kondice, závadnost x nezávadnost krmné dávky, její přiměřenost k období reprodukčního cyklu a fázi laktace) zdravotní stav plemence a jejích reprodukčních orgánů, míra zatížení dojnice produkcí (fáze laktace), stájové faktory (zásobení kyslíkem, ochlazování apod.), zootechnické faktory (věk při 1. inseminaci, vyhledávání říje, nastavení hranice intervalu, rychlost zjišťování březosti) - to jsou jen některé z nejpodstatnějších faktorů ovlivňujících výslednou reprodukci stáda. Přitom jsou mnohdy provázané a obtížně řešitelné v kratším čase. Zootechnik ví, že je vždy co zlepšovat. Na úrovni 7000kg, stejně jako na úrovni 12000kg. To vědí všichni a proto se na to primárně v případě špatné březosti odvolávají i pracovníci služeb - veterinář, inseminátor, dodavatel semene atd. I špatný inseminátor argumentuje větou "**když to pořádně nenakrmíte, nemůže to březnout**".

Právě proto, že jsou podmínky vnějšího prostředí a stav plemenice provázanými faktory, tvoří dohromady oněch proklamovaných 99% úspěchu reprodukce. Jednotlivá stáda sice lze porovnávat dle akademických parametrů (interval, SP, mezidobí atd.), ale způsob jak hodnotit kvalitu vytvářených podmínek neexistuje.

Ve škole se rovněž učíme, že se stoupající produkcí je obtížnější dosáhnout dobré reprodukce. Jak si pak vysvětlit že v ČR podniky s nadprůměrnou užitkovostí dosahují v průměru lepší mezidobí než podniky průměrné či podprůměrné? Platí zde, že čím více kvalitní práci chovu dáváme, tím více nám chov vrací. Víc než s obecnými podmínkami prostředí to souvisí s managementem (lidským faktorem). Podniky s nadprůměrnou užitkovostí mají obvykle lepší management. Tím dosahují lepší produkci, ale i reprodukci. Obojí přitom stojí značné úsilí. O pravdivosti slov Svatopluka Čecha "**sláb jenom ten, kdo v sebe ztratil víru a malý ten, kdo zná jen malý cíl**" se přesvědčujeme i v chovu skotu. Nebo jste si také nevšimli toho, že podnik má vysokou užitkovost a jeho soused ve stejných podmínkách a se stejným plemenem malou?

Zanechme filosofování o 99% podmíněnosti reprodukce podmínkami vnějšího prostředí a plemenicí samotnou a pojďme se ve zbytku textu věnovat býkovi, jehož sperma ovlivňuje dle pouček březost jen jedním procentem. Tedy k inseminační dávce.

INSEMINAČNÍ DÁVKA - NÁKLAD NEBO INVESTICE?

V MTS od začátku firmy zastáváme názor, že špičková genetika WWS, a tedy v porovnání s průměrnou i dražší, patří jen do rukou nadprůměrných farem. Existuje celá řada podniků, kde náš katalog nikdy neviděli. O to větší je zklamání, když i mezi těmi lepšími občas slyšíme větu typu: "**do lepších (myšleno vašich) býků jít nemůžeme, protože nás zlobí březost**". V takový okamžik především přemýšlíme, který dodavatel vhodnějšího (tzv. levného 😊-) spermatu asi zootechnikovi tuto teorii "nakukal".

Je logické, že pokud jsou výsledky březosti špatné, nepůjdu do stáda s nejdražšími plemeníky. Výše uvedená odpověď je ale pouhou výmlouvou. Jednak na úrovni kvality našich zákazníků většinou březnou aspoň jalovice. Jednak každá firma a i ta naše, má plemeníky "drahé i levné". I v podnicích, které nejsou spokojeny s reprodukcí, se inseminuje. Cena dávky souvisí primárně s jinými faktory než s její oplozovací schopností. Ta je při kvalitně a ve vhodný okamžik říje provedené inseminaci u drtivé většiny býků populace dostačující. Budeme-li se na problémovou reprodukci dívat čistě z pohledu jednoprocenního vlivu inseminační dávky, nabízí se následující 4 otázky:

1. Je si zootechnik jistý, že jeho inseminátor odvádí dobrou práci? Nebo tuto otázku ani neřeší, protože tzv. "nemá na vybranou"?
2. Má zootechnik přehled o tom, jakou březost mají jím vybraní býci v ČR? Ví, že si i většinou může ověřit, zda je případné tvrzení prodejce o nadprůměrné březosti býka pravdivé?
3. Je si zootechnik vědom, že dobře a špatně březnoucí býci se vyskytují napříč populací býků, tedy mezi geneticky nadprůměrnými, průměrnými i podprůměrnými býky?
4. Je zootechnikovi známo, že mezi nejlépe a nejhůře březnoucími býky v ČR je tak velký rozdíl, že dopad na březost stáda může být při použití obou extrémů zcela odlišný?

1. MÍT VŠE POD KONTROLOU

V praxi nejsou výjimkou případy, kde se organizace zajišťující v podniku inseminaci snaží získat nad zootechnikem či předsedou naprostou kontrolu, diktovat jaké býky bude podnik odebírat, kolik navíc bude stát inseminace či vyšetřování březosti (!) cizího spermatu. Roční smlouvy jsou přežitkem z dob monopolního SPP a častým nástrojem nadvlády nad chovatelem. Dochází díky nim někdy i k zneužívání kombinace komerční nabídky (sperma, inseminace) s tzv. objektivními a dotovanými činnostmi (KU). Uzavíráte smlouvu na roční odběr dávek i s námi či s dalšími dodavateli ID? **Co takhle uzavřít smlouvu jen na inseminaci, kde se dodavatel služby zaváže, že bude inseminovat přesně podle přípařovacího plánu určeného chovatelem. A ten si dodá inseminační dávky či se je dle vlastního uvážení vybere (i od dodavatele). Kdo tu za inseminaci ve skutečnosti platí a čím je stádo?**

V podnicích, kde si 20 let po revoluci uvědomují, že jsou to oni, kdo platí a proto i vybírají, je klid a všichni (oprávněné organizace, komerční firmy, firemní i soukromí inseminátoři) jsou jen a pouze v pozici služby. Na opačné straně jsou podniky, kde zootechnik ani pořádně neví, jaké býky inseminátor používá.

Mít "to" pod kontrolou znamená i umět si vytvořit mezi dodavateli inseminačních dávek dostatečně konkurenční prostředí. Čím horší je úroveň farmy, tím spíše se setkáme s tím, že farma má jednoho, monopolního dodavatele ID. Zootechnik ve slepé víře věří (pokud do toho vůbec může v podniku mluvit), že spolupráce s jediným dodavatelem vede k nejnižším cenám. Je pak téměř pravidlem, že dodavatel v jeho podniku zpracovává především to sperma, které se mu hůře udává jinde. Někdy i v průměru levnější, ale vzhledem ke genetické kvalitě takových býků obvykle drahé až příliš.... V okamžiku, kdy se objeví dva a více dodavatelů, stoupá obvykle ihned a trvale kvalita býků, jimiž se dodavatelé mezi sebou přetlačují. Navíc za skutečně slevových cen....

Mít "to" pod kontrolou, znamená ve vší slušnosti **odkázat "na místo" kam v procesu reprodukce stáda patří nejen dodavatele ID, ale i inseminační techniky**. A to i některé soukromé. Jsou tu od toho, aby ze své pozice udělali maximum pro zabřeznutí plemence. Za to mají být i dostatečně finančně ohodnoceni. K plemenářské práci v drtivé většině nemají žádnou kvalifikaci. Vydírání chovatele (co vezme či nevezme a za kolik do kontejneru), nedodržování přípařovacího plánu chovatele, to funguje jen tam, kde to chovatel trpí.

2. MÍT PŘEHLED, JAK BÝK BŘEZNE

Chovatel si snadno může ověřit na vyhledávači Plemdat, jaká je březost většiny nabízených býků. Na adrese www.plemdat.cz stačí kliknout na odkaz **Plem. Hodnoty býků**, pak na **Interaktivní prohlížení výsledků**, dále na **Národní odhady plemenných hodnot**. Pak už jen zadat registr býka a dát ENTER. Otevře se tabulka s výsledky KD býka v ČR, kde si lze najít nejen výsledky vlastní březosti, ale i další PH a informace. Kliknutím např. na modrý odkaz na horní liště **Najdi býka na interbullu** se otevře tabulka, ze které je vidět, ve které zemi má býk dcery (např. NXA-816 Yank stále pouze v Nizozemi -). Ale zpět k vlastní březosti. V odstavci **KD plodnosti** najdeme (únor 2011), že RPH Yanka na plemenicích je +111 (při 8509 inseminacích), z toho na jalovicích +109, na kravách +111). Býk tedy březne obstojně.

Informace o vlastní plodnosti nenajdeme u některých býků, kteří se teprve začínají prodávat a inseminovat, tedy nových. Podle metodiky stanovení této PH v ČR se hodnotí inseminace provedené před třemi a více měsíci, tedy až po vyšetření březosti. Reinseminace a výsledky býků z přirozené plemenitby se do hodnocení nezapočítávají. U dárkyň a příjemkyň se celý příslušný reprodukční cyklus z hodnocení vypouští.

Jde-li o nové zahraniční zlepšovatele, měl by chovatel požadovat na dodavateli informaci o zabřezávání býka v zemi jeho prvotního prověření. U nových domácích prověřených býků najdeme informace o zabřezávání z období testace opět na Plemdatu.

K informacím se tedy většinou lze dostat. RPH vlastní březosti v ČR lze, má-li býk dostatek provedených inseminací, považovat za poměrně spolehlivou informaci.

I když i ta má svá úskalí:

- u býků, kteří jsou prodáváni i v sexované formě, je tím výsledek vlastní březosti (především na jalovicích) více či méně zkreslen. Inseminace sexovaným spermatem budou z výpočtu vlastní plodnosti odstraněny se zpětnou platností až od podzimu letošního roku

- použití jedné dávky k více inseminacím (půlení atd.) je v řadě podniků běžnou praxí především u jalovic. Týká se obecně spíše lepších, cenově dražších býků. To pochopitelně negativně zkresluje výsledky březosti býka

MTS patří mezi menšinu dodavatelů v ČR, která nedisponuje vlastními inseminačními techniky. Tedy 100% inseminací našich býků je prováděno inseminátory tzv. domácích oprávněných organizací, soukromými techniky, popřípadě vlastními faremními pracovníky. Dobré výsledky březosti našich býků v ČR nenasvědčují tomu, že by byl někdo ochoten jít v rámci konkurenčního boje až na hranici profesionality a poškozování chovatele, který za dávky i úkony platí. Snaha eliminovat naše býky je vedena spíše na bázi obstrukcí při přejímání dávek a při nedodržení přípařovacího plánu (upřednostňováním vlastních dávek oproti našim). U chovatelů, kteří si dokáží vůči inseminujícímu subjektu jasně vymezit svoji pozici, nejsou problémy žádné.

3. VÝBĚR A NABÍDKA BÝKŮ PODLE BŘEZOSTI

Chovatelé vybírají býky podle jejich OPH. Jejich priority se v čase vyvíjejí. V období po revoluci byl zájem především o mléko (PHB) a vedla se diskuse, zda se k bílkovině dostat přes mléko či složky. Význam složek nelze bagatelizovat, ale jednak jsou podmíněny a ovlivnitelné výživou více a rychleji než genetikou, jednak jsou v ČR u nadprůměrných chovů díky dobrému managementu docela solidní. Ačkoliv průměrná užitkovost za posledních 15 let vzrostla z 4910 na 8912 kg (182%), vzrostla za stejné období i procenta B (z 3.19 na 3.26). Poklesla nicméně procenta T, na která se delší dobu záměrně nehledělo (z 4.22 na 3.72). Mezidobí, které ale lze zootechnicky zkreslit např. brakací (v roce 1995 bylo 409 dní), se víceméně ustálilo (za 2010 je 422 dní). Razantní nárůst užitkovosti přinesl pokles průměrné březosti i na managementem nadprůměrných farmách. Fakt, že březost kolísá v důsledku klimatických extrémů i v průběhu roku, vede řadu zootechniků k selektivnímu přístupu k připouštění během roku. Např. sexované sperma je používáno především na jaře a podzim. To lze považovat za racionální, stejně jako používání lepších (dražších) plemenů na jalovice. Zájem o informace o vlastní plodnosti býka obecně stoupá. To je logické, protože jak si ukážeme v dalším textu, lze tím teoreticky výslednou březost do určité míry ovlivnit.

V některých případech vede zhoršená březost k až extrémním rozhodnutím. Zootechnika přestanou zajímat všechny ostatní plemenné hodnoty a jde jen po březosti. Přitom se často neorientuje podle objektivních čísel (RPH vlastní plodnosti v ČR), ale dá na různá doporučení od inseminačních techniků či prodejců, mající obvykle hodnotu fenotypové informace typu: "tenhle náš býk támhle (často v naprosto odlišné úrovni chovu) výborně březne". Či radám typu "nabídnu vám kvalitního a levného býka, který výborně březne"... (tzv. neexistující trojkombinace -:)

Nadprůměrně březnoucí býky najdeme mezi býky s vysokým TPI, LPI či SIH stejně jako mezi těmi horšími. Stejně tak i podprůměrně březnoucí býky. Oplozovací schopnost býka se promítá do ceny dávky jen u extrémně dobře březnoucích býků (MILLION). U většiny ostatních nehraje žádnou roli. Proč tomu tak je uvádíme v textu níže. **Použití býka s tzv. nadprůměrnou březostí (ale s jen s průměrnými ostatními PH) jinak, než jen do pozice býka na přebíhalky, je chyba.** Pokud je býk opravdu velmi levný, je to proto, že je vzhledem k povaze svých PH (celkově špatné nebo průměrné, ale s nějakým výrazným nedostatkem) těžko prodejný. Prodejce musí jít s cenou dolů. S vlastní plodností býka to nemá spojitost. Chovatel by tedy spíše podlehl cílené obchodní manipulaci prodejce či inseminátora.

Podobně lze za účelovou komerční manipulaci chovatele považovat tvrzení, že testanti lépe březnou, protože se jedná o mladé býky. Samostatnou kapitolou je pak nabídka tzv. lépe březnoucích dávek - díky vyššímu počtu spermií v nich.

Vysvětlí proč není těžké:

- tvrzení o testantech mělo platnost především v minulosti, kdy se používali jednotliví býci SPP tak dlouho, dokud byli jejich pelety skladem a jejich plodnost to umožňovala. Bylo to ale za situace, kdy se chovatele nikdo na býky neptal a ti byli rozepsaní podnikům dle přípařovacích skupin a rozdělovníku SPP zezhora. Současně se přistupovalo k výrobě inseminační dávky (pelety) jinak než dnes a spermiemi se nešetřilo. Za té situace mělo tvrzení o obecně lepší plodnosti mladého jedince určitou platnost pro praxi. Věk býka může hrát i dnes roli v tom, kolik inseminačních dávek se z jednoho ejakulátu vyrobí. Z pohledu schopnosti oplodnit plemenci to ale již funguje jinak:

- dnešní výroba ID je vysoce precizní práce na nejmodernějších technologiích. Celý proces je řízen výpočetní technikou a vstupní i výstupní kontrola dávek je velice přísná. Každá firma chce pochopitelně ze získaného ejakulátu udělat maximum dávek. Žádná si však nedovolí vědomě distribuovat sperma, které by mělo sníženou oplozovací plodnost. Ta je totiž nezaručenější cestou ke ztrátě zákazníka či k odrovnání dalších komerčních možností býka

- laboratoře detailně analyzují každý skok býka a data ukládají. Velmi propracovaný je i systém kontroly již vyrobených dávek. Pro každého plemníka existuje trendový diagram parametrů jeho ejakulátu, z něhož se vychází při dávkování spermií do pejetý. Tzn., že ani počet spermií v pejetě konkrétního býka není celý život stejný, ale je upravován podle potřeby tak, aby vždy splňoval požadované parametry. To ale neznamená, že přidáváním dalších spermií lze automaticky lineárně zvyšovat oplozovací schopnost dávky. Stačí se vrátit k našemu článku **PEJETA**, který jsme publikovali v prosincovém katalogu 2008

Z něj citujeme aspoň to nejpodstatnější:

- z pohledu zabřezávání se sperma skládá z kompenzovatelné (KF) a nekompenzovatelné (NF) frakce (Salisbury a Vandemark, 1961, Saacke, 1998). Podíl obou částí se u jednotlivých býků liší. Přidáváním (KF) složky lze u některých býků částečně o něco zvyšovat horní oplozovací schopnost. Nejedná se však o lineární závislost, takže se stále dalším zvyšováním (KF) frakce již dalšího a dalšího zlepšení nedosáhneme. Naopak přidávání složky (NF) nemá na oplozovací schopnost pejetý téměř žádný vliv

- pokud bychom chtěli zvyšovat horní předpoklad zabřezávání dávky, lze toho do určité míry dosáhnout dalším zvýšením (KF) složky spermatu jen u některých býků. Jen u některých ze dvou důvodů. Prvním je kvalita spermatu - ne u všech býků a ejakulátů lze tohoto efektu dosáhnout. Druhým důvodem je ekonomika - **plýtvat spermii nad jejich nezbytně nutnou hranici lze jen u býků, u nichž poptávka zaostává za nabídkou**

Z výše uvedeného vyplývají dva závěry, které potvrzuje i praxe ČR:

- dalším přidáváním spermií lze částečně zvýšit horní oplozovací schopnost semene jen u některých býků. Po dosažení horní hranice již zvyšování počtu spermií nemá další efekt

- do uvedené nabídky firmy zařadí jen býka, který není jinak prodejný (nedostatečně vysoké PH či dosud neprověřený býk). Toho se pak snaží firma zbavit např. právě odkazem na nadprůměrnou březost díky zvýšenému počtu (bezpečných) spermií v dávce

Stačí se podívat na 4 býky, které nabízelo pod komerčním označením EXTRA, Plemo (leden):

ST.	REG.	JMÉNO	NAROZENÍ	SIH	RPH PL	POŘADÍ - RPH VPL	INS	SPOL
NEA	575	JERICO	22.8.2005	108,7	122	20.	1204	90,2
NGA	615	KONDOR	12.12.2006		122	20.	855	86,1
NXA	657	KABRIOLET	15.9.2006		114	200.	464	78,4
NEA	576	JEANSBLUE	5.9.2005	93,9	112	298.	831	86,3

Dva z nabízených býků nemají dosud SIH ani standardní PH v ČR. Další dva mají, ale jejich náběh SIH potvrzuje výše uvedené závěry. Nabídnout v režimu Extra býka, která má SIH 93,4 vyžaduje předpoklad malé informovanosti a ambicí chovatele. Nemluvě o tom, že jsou chovateli ještě v rámci nabídky navíc souběžně předkládány fenotypové údaje o zabřezávání býka (březost po první inseminaci apod.). Cena za ID přitom nehraje roli. Takový býk není pro chovatele investicí, ale pouhým nákladem. Řešit březost použitím nadprůměrně březnoucích býků podprůměrné či průměrné genetické kvality je poměrně diskutabilní rozhodnutí.

4. NEPŘECEŇOVAT ANI NEPODCEŇOVAT

Ve výše popsaném případě spoléhá prodejce na neinformovanost chovatele. Zajištění březosti trápí většinu chovatelů a někteří podobnou fintu neprohlédnou. Je tedy evidentní, že mít dostatek objektivních informací se vyplácí i v případě volby býků pro stádo. V případě oplozovací schopnosti býka se jedná především o RPH vlastní plodnosti.

A. SOUBOR BÝKŮ V KD VLASTNÍ PLODNOSTI V ČR (data únor 2011, zdroj Plemdat)

Hlavním smyslem každé PH je umožnit chovateli porovnat býky mezi sebou. PH je teoreticky tím přesnější, čím vyšší je její spolehlivost. U vlastností s dostatečně vysokou dědivostí jsou rozdíly mezi býky patrné i při relativně menším rozdílu v hodnotě PH. U vlastností s malou dědivostí ale lze dosáhnout viditelného zlepšení jen selekcí těch nejlepších jedinců populace. Mezi takové patří i vlastní plodnost býka.

RPH VLASTNÍ PLODNOSTI		LEDEN 2011
ČR	OD	DO
1%	120	136
5%	114	136
10%	109	136
20%	105	136
30%	101	136
40%	98	136
50%	96	136
100%	32	136

V ČR má stanovenou RPH VLP se spolehlivostí aspoň 50% 1240 býků. Aby se býk dostal v RPH VPL mezi 1% nejlepších, musí mít hodnotu +120 a více. Aby se dostal do 5% pak +114. Býci pod touto hladinou špičku pro VLP nepředstavují. Spolehlivost alespoň 85% má u tohoto nízko dědivého znaku jen 169 býků narozených po roce 2001 (teoreticky stále aktivních). RPH pro plemence je proporcionálním výsledkem RPH pro jalovice a RPH pro krávy. V některých případech může být ovlivněna i dalšími faktory - např. obtížností porodů (býk jen na krávy).

RPH pro vlastní plodnost melze podceňovat ani přeceňovat. Heritabilita plodnosti je tak nízká, že nelze při výběru býků pro stádo stavět vlastní plodnost na úroveň znaků s vyšší dědivostí, ani na ni na úrovni chovu šlechtit. Proto ji nelze přeceňovat. Odpovídají tomu i vysoké počty inseminací nutných k tomu, aby spolehlivost PH dosáhla hranice doprovázení (98%). Ta se v ČR pohybuje na úrovni 7,5 a více tisíc inseminací od býka.

Pokud bychom chtěli používat z nejlepšího 1% býků ČR pro RPH VPL jen ty s vysokou spolehlivostí (doprovězené), našli bychom takového býka jen jednoho. Při jeho dlouhodobém intenzivním používání bychom patrně mohli zaznamenat mírné zlepšení březosti stáda. Současně by se nám ale v genofondu stáda hromadily i geny pro negativní vlastnosti takového býka. Navíc většinou u vlastností s mnohem větší dědivostí. Rovněž koeficient příbuzenské plemenitby stáda by rostl.

Pravidlo o nepřeceňování RPH VLP platí nejen pro ty nejlepší býky, ale i opačně. Pro býky, kteří mají celkově výborné genetické parametry (PH), ale březnou podprůměrně. I takový býk může mít ve stádě své opodstatnění, ale především na jalovice, na jaře a na podzim a vždy ve skupině s dalšími býky, jejichž březost je naopak uspokojivá.

Je-li chybou přeceňování dobře i hůře březnoucích býků, pak je stejnou chybou jejich podceňování. Používání býka s podprůměrnou RPH VLP je opodstatněné jen pokud jde o býka s jinak výbornými PH. Neměli bychom ho ale rozhodně používat ve velkém, púlit jeho dávky apod. Natož abychom takových býků používali ve stejném přípouštěcím období ve stádě více.

B. NEJLEPŠÍ BÝCI, BÝCI MTS A OSTATNÍCH FIREM (data únor 2011, zdroj Plemdat)

Zdáleka ne všichni býci se známou RPH VLP v ČR jsou ještě v aktivní nabídce. **Jen jediný býk v ČR má současně RPH nad +130 a spolehlivost nad 90% - náš England-Amon Million (NEA-744).** Rozdíl mezi prvním MILLIONEM (+133) a posledním býkem v ČR (RPH 33) je obrovský. Prezентovat kteří býci ze souboru ČR jsou ještě aktivní, je z časových důvodů v této práci nemožné. Namísto toho ale předkládáme dvě zajímavé tabulky.

V první uvádíme RPH VLP u našich býků, kteří jsou v naší aktivní nabídce za poslední 2 období PH. V tabulce je uvedeno i jejich pořadí v souboru všech 1240 býků s RPH v ČR (spolehlivost aspoň 50%, narození 2002 a později), RPH VLP, počet inseminací, spolehlivost).

ČR	LIN	REG	PUVJMENO	JMENO	RHP	INS	SPOL
1.	NEA	744	ENGLAND-AMMON MILLION-ET	MILLION	133	1237	90,4
20.	NEA	746	KED MERCHANT MICKEY	MICKEY	121	779	84,9
30.	NEA	699	GG SPARTACUS	SPARTACUS	119	1910	93,0
37.	RED	545	LADINODALE ALANDO-RED-ET	ALANDO-RED	118	354	74,1
43.	NXA	668	LUTZ-BROOKVIEW MICHAEL-ET	MICHAEL	117	1692	92,5
59.	NGA	630	L-L-M-DAIRY PHIL G-ET	PHIL G	116	789	85,2
60.	NEA	837	TOMLU OMAN DOTSON-ET	DOTSON	116	2318	94,1
62.	NEA	979	BOMAZ POTTER PLATO-ET	PLATO	116	281	69,2
76.	NEA	814	LADYS-MANOR O AUTUMN-ET	AUTUMN	115	340	71,5
77.	NEA	853	MR SCHULTZ OMAN BUTCH-ET	BUTCH	115	258	66,5
127.	NXA	617	VELVET-VIEW-KJ SOCRATES-ET	SOCRATES	112	2372	94,4
147.	NEA	767	GOLDEN-OAKS ST ALEXANDER-ET	ALEXANDER	111	586	83,0
179.	NXA	839	BRU-SU BOLIVER MORPHEOUS-ET	MORPHEOUS	110	537	78,8
348.	NEA	899	MACOMBER O-MAN BOGART	BOGART	105	225	63,8
352.	NEA	978	LANGS-TWIN-B MINISTER-ET	MINISTER	105	205	58,5
374.	NXA	597	GLEN-VALLEY BW CAPTAIN-ET	GLEN	104	2525	94,8
393.	NEA	815	LOT-O-ROK OMAN JAKE-ET	JAKE	104	2981	95,3
432.	NXA	686	ENSENADA TABOO PLANET-ET	PLANET	103	2918	94,9
487.	NEA	892	CHARLESDALE ASTROLGER-ET	ASTROLGER	102	619	79,2
556.	NEA	893	CROCKETT-ACRES ELIAS-ET	ELIAS	100	492	77,4
562.	NEA	847	BOMAZ OMAN KRAMER 561-ET	KRAMER	100	3924	96,5
593.	RED	484	AGGRAVATION LAWN BOY P-RED	LAWN BOY P-RED	99	506	80,1
690.	NEA	838	GEN-MARK STMATIC SANCHEZ	SANCHEZ	97	237	66,6
702.	NEA	951	KINGS-RANSOM P RICHMAN-ET	RICHMAN	97	394	72,5

Z 24 býků, kterým dominuje MILLION, plných 10 (42%) patří do TOP 5% podle vlastní březosti v ČR!!! Žádného nelze terminologií obecné zootechniky (RPH 84 a méně) označit za zhoršovatele. Takových zhoršovatelů je přitom v souboru 178. A to ještě v neprospěch některých našich býků mluví fakt, že jsou prodáváni i v sexované podobě. O půlení dávek některých z nich nemluvě. O genetické kvalitě tohoto uvedeného souboru býků pro produkci, exteriér atd. pak nelze pochybovat.

Při výběru nových býků do katalogu MTS přihlížíme ke všem dílčím informacím od našich kmenových firem v USA. Tedy i k parametřům **HCR** (heifer conception rate), **CCR** (cow conception rate), **SCR** (sire conception rate) a k hodnocení **Superior Settler**. Vyplácí se to...

Ve druhé tabulce uvádíme býky, které jednotlivé firmy v ČR označují ve své vlastní nabídce (web, katalog) jako "býky s špičkovou, výbornou či vynikající plodností". K 15.3.2011.

ČR	LIN	REG	JMENO	FIRMA	SIH	RHP	INS	SPOL	PŘEVZATÝ KOMENTÁŘ
1.	NEA	744	MILLION	MTS		133	1237	90,4	katalog MTS - TOP zabřezávání
16.	NGA	623	WIZZARD	ZOOSERVIS		123	10705	98,7	Kat. Zooservis - excelentní vlastní plodnost
20.	NEA	575	JERICO	PLEMO a.s.	108,7	122	1204	90,2	katalog Plemo - Extra ID
20.	NGA	615	KONDOR	PLEMO a.s.		122	855	86,1	katalog Plemo - Extra ID
36.	NXA	701	ALFONS	CRV		121	14118	99,0	Kat. CRV - vynikající vlastní plodnost býka podpořená vyšším počtem spermií v ID
36.	NEA	746	MICKEY	MTS		121	779	84,9	
36.	NXA	638	KUCKEYE	NATURAL		121	559	81,6	katalog Natural - "vysoká vlastní plodnost"
61.	NEA	699	SPARTACUS	MTS		119	1910	93,0	katalog MTS - zabřezávání
61.	NEA	772	LIGHT	NATURAL		119	482	78,7	Katalog. Natural - PLODNOST VLASTNÍ
94.	NEA	314	IMPS	GENOSERVIS.	117,5	117	2206	94,6	Katalog Genoservis - výborná plodnost
127.	NXA	481	SHARKY	GENOSERVIS.	129,2	116	11425	98,8	katalog Genoservis - výborné zabřezávání
200.	NXA	657	KABRIOLET	PLEMO a.s.		114	464	78,4	katalog Plemo - Extra ID
240.	NEA	673	TRES	GENOSERVIS		113	854	87,0	katalog Genoservis - vynikající zabřezávání
240.	NEA	780	LAUDON	NATURAL		113	383	75,5	katalog Natural - PLODNOST VLASTNÍ
298.	NXA	488	TOYSTORY	GENOSERVIS.	117,2	112	8075	98,3	katalog Genoservis - výborné zabřezávání
298.	NEA	576	JEANSBLUE	PLEMO a.s.	93,9	112	831	86,3	katalog Plemo - Extra ID
298.	NXA	331	HIPS	NATURAL	110,6	112	447	77,8	katalog Natural - "vysoká vlastní plodnost"
298.	RED	523	LAMBERT	NATURAL		112	342	72,5	katalog Natural - "vysoká vlastní plodnost"
298.	NXA	752	PING	GENOSERVIS.		110	1319	91,4	katalog Genoservisu - vynikající zabřezávání
298.	NEA	356	IMAN	NATURAL	124,0	110	519	79,7	katalog Natural - PLODNOST VLASTNÍ
298.	NEA	769	LETTER	NATURAL		110	327	72,0	katalog Natural - PLODNOST VLASTNÍ
496.	NXA	315	GRENT	GENOSERVIS.	119,0	109	3434	96,4	katalog Genoservisu - dobré zabřezávání
496.	NEB	914	ELASCO	ISB Genetic.	127,9	109	1515	91,1	katalog ISB - plodnost
496.	NGA	654	S ROSS	Plemko		109	229	63,1	Nabídka Plemka - plodnost
563.	NXA	151	FARSHALL	NATURAL	107,0	108	2648	94,5	Natural - "špičková vlastní plodnost 110"
563.	NGA	647	RAKUUNA	Plemko		108	420	73,5	Nabídka Plemka - plodnost
754.	NEA	696	LOT	NATURAL		106	386	75,5	katalog Natural - PLODNOST VLASTNÍ
873.	NGA	404	FAB	GENOSERVIS.	105,3	105	20992	99,3	katalog Genoservisu - dobrá plodnost
873.	NEA	410	LABES	ISB Genetic	123,9	105	714	82,2	katalog ISB - plodnost
873.	NXA	605	KARISON	PLEMO a.s.	101,8	105	375	75,4	katalog Plemo - Extra ID
971.	NXA	794	MERGIM	ISB Genetic		104	451	77,4	katalog ISB - plodnost
971.	RED	506	LOSTHORN	NATURAL		104	422	77,1	katalog Natural - "vysoká vlastní plodnost"
1069.	NEA	452	ILUSE	GENOSERVIS.	113,2	103	1180	90,5	katalog Genoservis - výborná plodnost
2220.	RED	420	LUKE-RED	GENOSERVIS.	89,7	92	579	80,9	kat Genoservisu - velmi dobré zabřezávání
2614.	NEA	921	MAGUA	NATURAL		86	283	67,5	Natural - z mimořádně plodné matky....

Tabulka nepotřebuje dlouhý komentář. Řada firem se chová seriózně a po právu v nabídce zdůrazňuje i RPH VLP svých býků. Jiné zkoušejí, zda je chovatel hlupák a snaží se zbavit zásob "hláškou o březosti". Komentovat např. u testanta s RPH VLP 86 "hlášku", že je "z mimořádně plodné matky" je zcela zbytečné.

Je tedy ID nákladem nebo investicí? Pochopitelně obojím. Pokud se z titulu "že nám to nebřezne" při selekci býků orientujeme na subjektivní informace o "březosti a nízké ceně", nakoupíme spíše podřadné býky. Naopak zohledňovat při výběru nejlepších býků populace i to, zda mají RPH VLP aspoň v průměru, je rozumné. Budeme-li pak chtít z této skupiny komplexních zlepšovatelů i ty špičkové v zabřezávání, budeme si muset i připlatit.

Inseminační dávka se pak stává nákladem tím spíše, čím horší je březost po ní a čím nižší je genetická kvalita býka. Naopak za investici ji lze považovat jen při její dostatečné genetické kvalitě a uspokojivém zabřezávání. Dobrá březost po podprůměrných býcích je jen nákladem, špatná po dobrých býcích investicí, ale drahou a málo využitou.

Generační interval u skotu je poměrně dlouhý. Každá chyba při selekci býků zpomaluje genetický pokrok stáda. Stejně jako neuspokojivá březost. Lze to vyjádřit i modifikací známého rčení: "**nejme tak bohatí, abychom si mohli dovolit podprůměrné býky - bez ohledu na jejich březost**".

ZÁVĚR:

Česká republika patří mezi země s liberálními podmínkami v oblasti výběrů býků pro stádo. Díky trvale trvdé konkurenci firem je cena inseminačních dávek jednou z mála chovatelských vstupů, jehož průměrná cena na trhu neroste, ba dokonce klesá. Nejlepší světoví býci jsou na českém trhu dostupní za znatelně nižší ceny, než kolik stojí v předních zemích západní Evropy. Cenová dostupnost špičkové genetiky se stala jedním ze základních kamenů pozoruhodného zlepšení naší holštýnské populace v období po roce 1995.

Současně s rostoucí užitkovostí se i v závislosti na negativní fenotypové korelaci mezi produkcí a reprodukci postupně zhoršila březost stád. Její uspokojivé hranice lze na úrovni jednotlivého podniku dosáhnout jen kvalitním managementem, systematickou a přesnou zootechnickou evidencí (hledání říje), odpovídající veterinární prevencí a péčí (zdravotní stav plemence). Synchronizační programy (časově i finančně náročné) nejsou vhodné pro všechny podniky. Základní předpokladem pro uspokojivou březost je i kvalitní práce inseminátora a přiměřeně včasná RDG březosti.

Oplozovací schopnost dobře skladované a na inseminaci připravené inseminační dávky je u většiny býků dostatečná. Přesto mezi nabízenými býky existují rozdíly v předpokladu jejich zabřezávání. Ten lze neobjektivněji porovnávat podle RPH VLP (vyhledavač Plemdat). Vzhledem k velmi nízké dědivosti vlastní plodnosti dosáhne jen málokterý býk během doby své aktivní nabídky dostatečné spolehlivosti PH pro vlastní plodnost. Z výše uvedených důvodů proto nelze selektovat býky pro stádo primárně podle RPH VLP. Je však důležité ji při výběru býků znát, nebo si ji umět zjistit.

Pro selekci býků pro stádo proto lze doporučit stejná pravidla, jako pro další obdobně dědivé vlastnosti. ***Býky selektujeme podle jejich PH a ekonomických selekčních indexů. O intenzitě jejich využití ve stádě rozhodujeme podle spolehlivosti jejich PH (gPH), popřípadě gRH. Informaci o RPH VLP býka lze doporučit využít jako sekundární selekční kritérium. Pokud váháme mezi dvěma či více býky s podobnými PH či ekonomickým indexem, proč se nepřiklonit právě k tomu (těm) s nejlepší RPH VLP. I indexem výborný býk s minusovou hodnotou RPH VLP může mít ve stádě své opodstatnění, ale především ve speciálním režimu použití (viz. výše). Použití průměrných či dokonce podprůměrných býků ve stádě minimalizujeme, bez ohledu na jejich cenu a RPH VLP. Namísto toho udělejme vše pro to, abychom zlepšili podmínky vnějšího prostředí, reprodukční způsobilost plemenic a efekt programu reprodukce ve stádě.***